

Loppuraportti: Koronakyselyn lisäselvitys

25.2.2022

GAIA CONSULTING OY (WWW.GAIA.FI)

Matleena Moisio, Minna Jyrälä, Joonas Söderholm, Mari Hjelt
Lisätiedot: matleena.moisio@gaia.fi

Sisällysluettelo

1. Selvityksen tavoitteet, rajaukset ja toteutus
  2. Keskeiset tulokset ja yleishavainnot aineiston kattavuudesta
  3. Pitkäaikaisvaikutukset koulutusjärjestelmään ja osaamisen kehittymiseen
    - i. Pitkäaikaisvaikutukset osaamisen kehittymisen valmiuksiin
    - ii. Yleiset muutokset osaamistarpeissa
    - iii. Muutostarpeet koulutusasteittain
    - iv. Havaintoja eroista Suomen ja muiden katettujen maiden analyysien välillä
  4. Pitkäaikaisvaikutukset työmarkkinoilla
  5. Johtopäätökset: tunnistetut jatkoseurantatarpeet
- Liite: Syväanalysoidut artikkelit Suomesta ja ulkomailta

1. Selvityksen tavoitteet, rajaukset ja toteutus

Tavoite, rajaukset ja toteutus

Tavoite

Työn tavoitteena oli selvittää koronan pitkäaikaisia vaikutuksia koulutusjärjestelmään, erityisesti toiseen asteeseen, korkeakoulutukseen ja aikuiskoulutukseen.

Selvityksen paino oli ennakoititutkimuksissa: millaista osaamista tarvitaan tulevaisuudessa, mitkä ovat koulutuksen pitkäaikaiset muutostarpeet ja millaisia muutoksia työvoiman tarpeeseen on ennakoitu.

Rajaukset

Selvityksestä rajattiin pois

- Yksittäisten toimialojen näkökulmat
- Kevään 2020 etäopetusjakson kokemukset
- Akuutit toimenpiteet ja lähiajan haasteisiin vastaaminen

Ulkomaisissa julkaisuissa keskityttiin Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan, Alankomaihin ja Saksaan. Näissä maissa tarkasteltiin ainoastaan kansallisten OPH:ta vastaavien viranomaistahojen tuottamia julkaisuja ja selvityksiä.

Toteutus

Ensimmäisessä vaiheessa suoritettiin laaja kirjallisuuskatsaus Suomen ja ulkomaisen aineiston tunnistamiseksi. Näistä koottiin ns. pitkä lista artikkeleita (n. 50 kpl).

Toisessa vaiheessa pitkästä listasta valittiin n. 20 artikkelia syvällisempään tarkasteluun. Valitut artikkelit on esitelty liitteessä 1.

Syvemmän tarkastelun perusteella haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin ja analysoitiin tuloksia.

2. Keskeiset tulokset ja yleishavainnot aineiston kattavuudesta

Selvityksen keskeiset tulokset 1/2

Koronapandemia voi olla aiempia negatiivisia kehityskulkuja vahvistava tekijä tai hyppy joustavampaan koulutusjärjestelmään.

Toistaiseksi selvitykset ovat keskittyneet lyhytaikaisten vaikutusten arviointiin

- Pitkäaikaisia vaikutuksia arvioivia selvityksiä ei juurikaan löydetty. Niiden tarve on kuitenkin tunnustettu, ja niitä tullaan julkaisemaan tulevaisuudessa.

Lyhytaikaiset vaikutukset saattavat aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia

- Lyhytaikaiset vaikutukset saattavat johtaa pidempiaikaisiin negatiivisiin vaikutuksiin. Tällaisiksi vaikutuksiksi tunnistettiin esimerkiksi motivaatio-ongelmista ja etäajasta aiheutuvat opintojen viivästymiset ja keskeytykset, oppimisvaje, tiettyjen alojen houkuttelevuuden vähentyminen sekä sosiaalisten ja tunne-elämän taitojen kehittymättömyys.
- Tarvittavia ehkäiseviä toimenpiteitä on jo tunnustettu, mutta ne saattavat vaatia lisäresursseja.

Erityisesti käytännönläheinen koulutus on kärsinyt

- Käytännönläheisessä koulutuksessa, kuten toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa, on erityisesti koettu oppimisvajetta. Tämä johtuu etäoppimisen hankaluudesta sekä harjoittelujen viivästymisestä tai peruuntumisesta.

Selvityksen keskeiset tulokset 2/2

Koronapandemia voi olla aiempia negatiivisia kehityskulkuja vahvistava tekijä tai hyppy joustavampaan koulutusjärjestelmään.

Koronapandemia on vaikuttanut eniten heikommassa asemassa oleviin

- Heikommassa asemassa olevilla viitataan tässä esimerkiksi maahanmuuttajataustaisiin (ei-kieltä puhuviin), vammaisiin ja vähävaraisiin ihmisiin.
- He tarvitsevat erityisiä tukikeinoja pandemia-ajasta yli pääsemiseen. Näitä keinoja on jo tunnistettu.

Sekä koulutusjärjestelmä että työelämä muuttuvat pysyvästi pandemian aikana saatujen oppien myötä

- Erityisesti opitaan digitaalisuudesta ja digitaalisten työkalujen käyttämisestä luontevana osana paikan päällä tapahtuvaa opetusta ja työtä. Selvitysten perusteella Suomi on digitaalisessa osaamisessa joitakin maita huomattavasti edellä.
- Muut opit liittyvät mm. 1) pienemmän kynnyksen yhteistyöhön opiskelijoiden, työpaikkojen ja alueellisten sidosryhmien välillä, 2) kriisivarautumiseen sekä 3) pandemian myötä esiin nousseiden teemojen sisällyttämiseen koulutuksen oppisisältöihin.

Pandemia on myös mahdollisuus uudenlaisen koulutuksen ja työelämän katalysaattorina

- Koronapandemia voi toimia katalysaattorina yksilöllisempään, monipaikkaisempaan, digitaalisempaan ja joustavampaan koulutusjärjestelmään siirtymisessä. Samoja trendejä on havaittavissa työelämässä.
- Oppimistarpeita on erityisesti hybridijohtamisessa, yksilöllisyyden ja monipaikkaisuuden ymmärryksessä sekä muutosmyönteisyydessä.

Toistaiseksi selvitykset ovat keskittyneet lyhytaikaisten vaikutusten arviointiin, eikä pitkäaikaisia vaikutuksia arvioivia selvityksiä juurikaan löydetty

Pitkäaikaisiin vaikutuksiin keskittyviä julkaisuja tullaan kuitenkin julkaisemaan lähitulevaisuudessa, esim.

- Universitetskanslersämbetet seuraa koronapandemian vaikutuksia yliopisto-opetukseen Ruotsissa ja julkaisee loppuraportin vuoden 2022 loppuun mennessä.
- Skolverket julkaisee kesäkuussa 2022 raportin, jossa pyritään syventämään kuvaa pandemian lyhytaikaisista vaikutuksista opetukseen Ruotsissa.
- Tanskan Lapsi- ja opetusministeriön rahoittamien *työmarkkinoiden opetuksen kehittäminen* –poolin hankkeiden loppuraportit julkaistaan maaliskuussa 2024. Niissä perehdytään koronapandemiaan, vihreään siirtymään ja digitalisaatioon.
- Saksassa on käynnistetty rahoitushaku koronapandemia pitkäaikaisten vaikutusten arviointiin ja sen aiheuttamiin haasteisiin yhteiskunnalle. Rahoitushaun tutkimusprojektit kestävät vuoteen 2026 saakka.
- Alankomaiden vuoden 2022 *opetuksen tila*-raportissa tullaan käsittelemään koronapandemian vaikutuksia. Todennäköisesti muidenkin maiden *opetuksen tila* –raporteissa sivutaan koronapandemian vaikutuksia vielä pitkään.
- Suomen aineistoissa ei mainittu tulevia selvityksiä pandemia-ajan pitkäaikaisvaikutuksista. Tampereen yliopiston ja Helsingin yliopiston tekemän tutkimuksen *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana* aineiston ympärille on kuitenkin tulossa useita artikkeleita, joissa pureudutaan syvemmälle raporteissa käsiteltyihin ilmiöihin ja niiden välisiin yhteyksiin.

3. Pitkäaikaisvaikutukset koulutusjärjestelmään ja osaamisen kehittymiseen

Vaikutuksia käsitellään neljän teeman kautta

1

Pitkäaikaisvaikutukset osaamisen kehittymisen valmiuksiin

2

Yleiset muutokset osaamistarpeissa

3

Muutostarpeet koulutusasteittain

4

Havaintoja mahdollisista eroista Suomen ja muiden katettujen maiden analyysien välillä

Pitkäaikaisvaikutukset osaamisen kehittymisen valmiuksiin: Tärkeimmät löydökset

---

Hoitamatta jäädessään lyhyen aikavälin negatiiviset vaikutukset voivat kehittyä pitkän aikavälin vaikutuksiksi

---

Etäopetus on jossain määrin heikentänyt oppimisen ja taitojen kehittymistä

Pandemia-ajan etäoppimiskokemukset erityisesti digitaalisten valmiuksien kehittämisessä mahdollistavat uudenlaisen koulutusympäristön

Hoitamatta jäädessään lyhyen aikavälin vaikutukset voivat kehittyä pitkän aikavälin vaikutuksiksi

Selvityksessä analysoitiin myös lyhytaikaisten vaikutusten mahdollisuutta kehittyä pitkän aikavälin vaikutuksiksi, sillä pitkän aikavälin vaikutuksia ei juuri löydetty.

1. Koronapandemian ja erityisesti etäopetuksen lyhytaikaisia vaikutuksia opiskelijoihin tunnistettiin monia: motivaatio-ongelmat, yksinäisyys, poissaolot, valmistumisen viivästyminen, taloudelliset haasteet sekä sosiaalisten kontaktien luominen.
2. Näistä syistä johtuen osalla oppijoista (erityisesti heikommassa asemassa olevilla) on suuria vaikeuksia selviytyä opinnoistaan. Jos he eivät saa lisätukea, vaikeudet tulevat vastaan myöhemmissä opinnoissa. Pahimmillaan ne lisäävät syrjäytymisriskiä.
3. Lyhytaikaisiin vaikutusten ehkäisemiseksi on tunnistettu toimenpiteitä. Jos näitä toimenpiteitä ei toteuteta tai niissä ei onnistuta, on riskinä pidempiaikaiset vaikutukset mm. työvoiman saatavuuteen, kansakunnan hyvinvointiin ja yhteiskunnallisiin kustannuksiin.

Etäopetus on jossain määrin heikentänyt oppimisen ja taitojen kehittymistä

Tilanne on ollut erityisen haastava opiskelijoille, jotka ovat ennen koronakriisiä olleet heikossa asemassa.

1. Lyhytaikaisten negatiivisten vaikutusten pitenemisen estämiseksi on tärkeää varmistaa ehkäisevien toimenpiteiden toteutuminen. oppimisvajeen paikkaamisen lähtökohtana tulisi olla sen järjestelmällinen tunnistaminen.
2. Etäopetukseen siirryttäessä opiskelijoilta on odotettu itseohjautuvuutta, jota ei kaikilla ole, ja jonka tukeminen on haastavaa etänä.
3. Opettajat kokivat, että opiskelijat tarvitsivat aiempaa enemmän ohjausta erityisesti opiskelutaidoissa ja oppimaan oppimisessa. Opiskelijat kokivat, että etäopetus heikensi opetuksen laatua.
4. Arvioiden mukaan oppimisvaje ei tule kuitenkaan olemaan niin paha kuin ennakoitiin.
5. Tärkeää on kuitenkin huomioida, että pandemia tuomat haasteet perusopetuksessa heijastunevat tulevana vuosina toiselle asteelle. Pandemian aikana peruskoulun opettajille oli jossain määrin annettu mahdollisuus madaltaa opetuksen tavoitteita.
6. Haasteet ovat kohdistuneet esimerkiksi maahanmuuttajaopiskelijoihin, joiden on ollut haastavaa osallistua etäopetukseen kielitaidon puutteen tai puutteellisten laitteiden vuoksi.

”..tarve pitkäaikaiseen oppimisen tukeen poikkeusajan jälkeen. Tämä edellyttää niin henkisiä kuin taloudellisia resursseja koulutuksen järjestäjiltä, henkilöstöltä ja opiskelijahuollon toimijoilta. Suurimmat vaikutukset kohdentuvat (erityistä) tukea tarvitseviin ja heikon kielitaidon omaaviin opiskelijoihin.”

Owal Group (2021) Koronavirusepidemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen

Pandemia-ajan etäoppimiskokemukset erityisesti digitaalisten valmiuksien kehittämisessä mahdollistavat uudenlaisen koulutusympäristön

Uudenlainen oppiminen tarjoaa mahdollisuuksia:

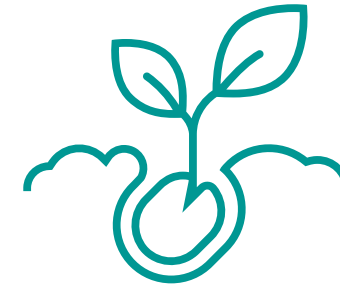
- 1. Monipaikkaisuus:** Oppilaitokset voivat tarjota osan kursseista etänä esimerkiksi syrjäisemmän seudun opiskelijoille.
- 2. Yksilöllisyys ja joustavuus:** Koronapandemian myötä keskusteluun on noussut erilaisten opiskelijoiden yksilöllisempi opettaminen, joustavamman opiskelutahdin huomioiminen ja yksilöllisempi opintopolku sekä eri oppimistapojen ymmärtäminen ja huomioiminen opetuksessa. Digitaalisten työkalujen ja toiminnan avulla on voitu tunnistaa myös vaativan erityisen tuen opiskelijoiden vahvuuksia.
- 3. Avoimuus:** Eri elämäntilanteessa olevien opiskelijoiden palveleminen koulujen yhteisten suunnitelmien, toimintatapojen ja kurssien avulla (erityisesti erikoiskoulut), jopa kansainvälisesti, sekä vielä laajempi yhteisten käytäntöjen jakaminen mahdollistavat uudet keinot opiskella. Valtakunnallinen koulutustarjonta verkossa voi kasvaa, mikä tukee esimerkiksi syrjäseudulla asuvia ja alanvaihtajia opinnoissa.
- 4. Digi-infra:** Pandemia-aikana korostui toimivassa verkko-opetuksessa tarvittava välineistö ja infrastruktuuri, opettajien pääsy erilaisiin sovelluksiin ja oppimisympäristöihin, opettajien tarvittava osaaminen laitteiden ja sovellusten käytössä, opettajien ja opiskelijoiden digipedagogiset valmiudet sekä näihin osaamistarpeisiin vastaaminen.
- 5. Hybridikoulut** ovat vahvemmassa asemassa opiskelijoiden houkuttelemisessa. Koulujen tulisi miettiä käytänteitä, joilla poissaolevat, mutta opiskeluun kykenevät oppilaat voisivat paremmin osallistua opintoihinsa kotona ollessaan.

Yleiset muutokset osaamistarpeissa: Tärkeimmät löydökset

Pandemia uudistaa opetuksen sisältöä ja rakennetta, mikä vaatii enemmän opiskelijoilta

---

Pandemia on kannustanut uudenlaisen koulutuksen keinovalikoiman hyödyntämiseen, mikä vaatii enemmän henkilökunnalta

Pandemia uudistaa opetuksen sisältöä ja rakennetta, mikä vaatii enemmän opiskelijoilta

Uudenlainen oppiminen tarjoaa myös mahdollisuuksia. Valtaosa oppilaista uskoo vahvasti omiin digitaalisiin valmiuksiinsa ja taitoihinsa.

1. Koulutuksen keinovalikoima monipuolistuu tulevaisuudessa, kun digitaalisten työkalujen hyödyntäminen osana paikan päällä tapahtuvaa opetusta korostuu. Hybridi-opiskelu tarjoaa mahdollisuuksia, mutta edellyttää myös osaamista sekä keskittymistä.
2. Osana paikan päällä tapahtuvaa opetusta opiskelijoiden on enenevässä määrin kyettävä hyödyntämään digitaalisia työkaluja sekä oppimaan digitaalisemmassa maailmassa.
3. Opiskelijoilta voidaan odottaa valmiutta itsenäiseen opiskeluun ja itseohjautuvuuteen jo opintojen aikaisemmassa vaiheessa, esimerkiksi toisella asteella.
4. Opiskelijoiden taitona korostuu kognitiivisen ylikuormittumisen välttäminen (monen samanaikaisen asian tekemisen välttäminen).
5. Pandemian hallintaan liittyvät käytännöt tulevat olemaan pysyvä osa joitakin koulutusohjelmia. Esimerkiksi logistiikan ja oikeustieteen koulutuksissa opiskelijoiden tulee osata pandemiaan liittyviä hygieniä- tai oikeuskäytänteitä.

Pandemia on kannustanut uudenlaisen koulutuksen keinovalikoiman hyödyntämiseen, mikä vaatii enemmän henkilökunnalta

Uudenlainen digitaalisuutta hyödyntävä koulutus edellyttää täydennyskoulutusta.

1. **Digitaalisia työkaluja** tullaan hyödyntämään paikan päällä tapahtuvan opetuksen tukena ja lisämahdollisuutena.
2. **Opettajien digitaidot** ovat kehittyneet mm. johtamiseen, osaamiseen, menetelmiin ja verkkopedagogiikkaan liittyen, mutta näissä kaikissa vaaditaan täydennyskoulutusta.
3. **Hybriditilassa opettaminen ja johtaminen** vaativat opettajilta ja johtajilta paljon liittyen mm. hallintamenetelmiin, käytänteisiin ja sääntöihin. Hybriditoiminta tulee muuttamaan erityisesti korkeakouluopettajien työolosuhteita ja työn sisältöä sekä tätä kautta työssä tarvittavaa osaamista, itsensä johtamista ja työn suunnittelua.
4. Pandemian aikana **vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan** välillä tasa-arvoistui, kun molemmat jakoivat verkkokoulutuksesta käytännön vinkkejä puolin ja toisin parhaan mahdollisen toteutuksen ja oppimisen mahdollistamiseksi. Samankaltaista kohtaamista voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa.

Muutostarpeet koulutusasteittain: Tärkeimmät löydökset

Pandemia-aikana luotuja hyviä käytäntöjä kannattaa jatkaa ja sen aiheuttamiin ongelmakohtiin puuttua

---

Etäopetuksella oli negatiivisia vaikutuksia erityisesti käytännön aineiden oppimiseen

---

Korkeakoulut hyödyntävät pandemia-ajan opit tuulettamalla toimintatapoja sekä panostamalla digitaalisuuteen

---

Aikuiskoulutuksen tarjonta ei vastannut pandemia-ajan kysyntää, erityisopetuksessa ei nähdä hyötyjä pandemia-ajasta

Pandemia-aikana luotuja hyviä käytäntöjä kannattaa jatkaa ja sen aiheuttamiin ongelmakohtiin puuttua kaikilla koulutusasteilla

Koronapandemian koulutusasteisiin yleisesti vaikuttaneet asiat tulee huomioida

1. Koulut ja oppilaitokset saivat erilaisia oppeja pandemian ajalta: digitaalisuudesta, koulutusohjelman jäsentämisestä vanhempien kanssa viestinnän ja yhteistyön parempaan organisointiin
2. Opiskelijat haluaisivat koronapandemian jälkeen resursseja käytettävän erityisesti opiskelijoiden hyvinvointiin. Muita mainittuja aiheita ovat opintoneuvonnan lisääminen ja solidaarisuutta vahvistavien toimintojen järjestäminen.
3. Kouluissa tarvitaan lisäresursseja pandemia jälkeisen tuen tarjoamiseksi.
4. Kokonaisuutena opiskelupaikkojen tarpeen koetaan kasvaneen erityisesti täydennys- ja uudelleenkoulutuksessa, vaikka opintokohtaisia eroja on.
5. Pandemia on vahvistanut koulutuksen järjestäjien, erityisesti rehtorien, verkostoja. Tätä tiivistynyttä yhteistyötä voidaan hyödyttää jatkossa.

Etäopetuksella oli negatiivisia vaikutuksia erityisesti käytännön aineiden oppimiseen

Käytännön aineiden opiskelijat hävisivät eniten harjoittelun ollessa usein mahdoton.

1. Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 95 % kertoi, että opiskelijoiden henkilökohtaisia osaamisen kehittämissuunnitelmia (HOKS) on jouduttu muuttamaan koronakriisin takia mm. liittyen harjoittelun peruuntumiseen. Tulevaisuudessa voisi hyödyntää parhaita oppeja joustavasta opintosuunnitelmasta.
2. Esimerkiksi Norjassa varhaiskasvatuksessa ja terveydenhuollossa haluttiin osittain pidentää opiskelua, koska ilman harjoittelumahdollisuutta ei haluta siirtyä työelämään.
3. Joillakin aloilla (kauppa, julkishallinto) harjoittelu voitiin suorittaa etänä. Soveltuvilla aloilla näin voisi tehdä jatkossakin.
4. Ammatillisessa koulutuksessa hybridiopetus on tullut monella järjestäjällä jäädäkseen, mutta digiloikka ei voi kuitenkaan korvata tekemällä oppimista.
5. Yleissivistävän, ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutuksen haasteet saada rekrytoitua opettajia ovat kasvaneet ja niiden nähdään jatkossakin kasvavan.
6. Pandemia on vahvistanut jo ennestään resursseihin ja opetuksen laatuun liittyviä ongelmia sekä tuonut lisätarpeita esimerkiksi ylimääräisten opinto-ohjaajien palkkaamiseen.

”Välittömien ja pitkäaikaisten vaikutusten näkökulmasta osan opiskelijoiden tosiasialliset mahdollisuudet edetä opinnoissa ja siirtyä jatko-opintoihin ja työelämään ovat heikentyneet koronavirusepidemian seurauksena: Ammatillisen koulutuksen puolella vaikutukset kohdentuvat osalla opiskelijoilla heikentyneinä työllistymisnäkyminä yhdistettynä kokemukseen ammatillisen osaamisen kehityksen hidastumista”

Owal Group (2021) Koronavirusepidemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen

Korkeakoulut hyödyntävät pandemia-ajan opit tuulettamalla toimintatapoja sekä panostamalla digitaalisuuteen

Pandemia on katalysoinut uudenlaisen oppimisympäristön syntymistä:

1. Pandemian vuoksi on otettu käyttöön uusia pedagogisia keinoja ja kurssien sisältöjä on voitu muokata, kun opintojen sisällöt ja laatu ovat nousseet keskusteluun.
2. Pandemia vauhditti digitaalisten työkalujen käyttöönottoa. Digitaaliset työkalut tulevat jäämään käytännöksi
  - Etäopetus tehostaa toimintaa, koska opiskelijoiden ei aina tarvitse tulla paikalle.
  - Pandemian aikana toteutettiin poikkeuksellisia tietoturva- ja yksityisyystoimenpiteitä (esim. uusi turvallisuusjärjestelmä tai –rutiini), jotka ovat todennäköisesti merkityksellisiä myös pandemian jälkeen. Kuitenkin uusien ohjelmien ja työkalujen käyttö oli rajallista.
  - Panostaminen digitaalisten työkalujen johtamis- tai hallinnointijärjestelmiin (ml. GDPR) on jäänyt ajan puutteen vuoksi vähäiselle huomiolle, vaikka digitaalisten järjestelmien käyttäminen on kasvanut. Tämän on oltava seuraava toiminnan painopiste..
3. Opettajat vaihtoivat aktiivisemmin tietoa ja kokemuksia niin oppilaitosten sisällä kuin kansallisten verkostojen kautta. Tämä käytäntö jäänee vallitsevaksi pandemia jälkeenkin.
4. Yliopisto-opiskelijat arvioivat opettajien ICT-aidot ja opetuskokeilujen laadun paremmaksi kuin ammattikorkeakoulun opiskelijat. Tämä todentaa sitä, että käytännönläheisemmät koulutusmuodot (AMK) kärsivät pandemia-ajasta enemmän kuin teoreettisemmat (yliopisto).

”Yhteistä tuloksissa on tarve monipuolistaa erilaisten oppimisalustojen, sovellusten ja arviointimenetelmien käyttöä ja myös hyödyntää virtuaalisuutta opiskeluaineistoissa entistä monipuolisemmin.”

OAJ, Haaga-Helian AMK ammatillinen opettajakorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto (2021) Digiä ja keitaita – korkeakouluopettajat pandemian paineessa

Aikuiskoulutuksen tarjonta ei vastannut pandemia-ajan kysyntää, erityisopetuksessa ei nähdä hyötyjä pandemia-ajasta

Aikuiskoulutuksen ja erityisopetuksen havainnot ovat rajallisia. Ne koskevat opiskelupaikkoja ja pandemia-ajan käytäntöjä.

Aikuiskoulutus

1. Aikuiskoulutuksen kysyntä on kasvanut Ruotsissa ja Saksassa, ja esimerkiksi Ruotsissa oppilaitosten on ollut vaikeuksia vastata aloituspaikoilla. Myös Suomessa kysyntä on kasvanut.
2. Ammatillisen koulutuksen rooli muutostilanteisiin vastaajana korostuu – koulutus on entistä joustavampaa ja mahdollistaa ihmisten työttömyyden katkaisemiseen sekä ihmisten uudelleenkouluttautumiseen.

Erityisopetus

1. Erityisopetuksessa opetetaan pääsääntöisesti heikommassa asemassa olevia. Oppilaille esitetyn kyselyn* mukaan mitään pandemia-ajan käytäntöjä ei kannattaisi ottaa käyttöön pandemian jälkeiseen aikaan.

*Inspectie van het Onderwijs (2021) *Gevolgen van 16 maanden corona voor het onderwijs.*

Havaintoja mahdollisista eroista Suomen ja muiden katettujen maiden analyysien välillä

- Monissa maissa on valtuutettu **maan opetushallitus toteuttamaan selvityksiä pandemian vaikutuksista** koulutusjärjestelmiin ja työmarkkinoihin.
- **Havainnot Suomen ja muiden maiden välillä ovat samankaltaisia**, esim. harjoittelujen viivästyminen ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvät riskit. Eroja tunnistettiin lähinnä havaintojen vakavuudessa, riippuen eri maiden koronasulun kestosta.
- Vaikka kaikki maat pyrkivät oppimaan pandemiasta, **leimaa oppien hyödyntämistä maakohtaiset erot**. Esimerkiksi digitaalisten työkalujen ja infran käyttö on Suomessa hyvin paljon pidemmällä kuin Saksassa.

4. Pitkäaikaisvaikutukset työmarkkinoilla

Tärkeimmät löydökset

Osaavan koulutetun työvoiman saaminen voi vaikeutua tulevaisuudessa

---

”Tulevaisuuden työntekijät ja työpaikat” ovat jo täällä – pandemia toimi muutoksen katalysaattorina

Osaavan koulutetun työvoiman saaminen voi vaikeutua tulevaisuudessa

Tälle löydettiin useita syitä:

1. Työssäoppimista on ollut vaikea tai mahdotonta toteuttaa.
2. Työssäoppiminen ei ole pystynyt vastaamaan oppimistarpeisiin etäsuorittamisen vuoksi: osaamistaso heikentyy.
3. Alan epävarmuuden vuoksi moni on vaihtanut alaa (erityisesti hotelli- ja ravintola-alalla), mikä aiheuttaa työvoimapulaa.
4. Pieni osa oppilaista jätti pandemian vuoksi opintonsa kesken.
5. Osan oppilaista mahdollisuudet edetä opinnoissa ja siirtyä jatko-opintoihin tai työelämään ovat heikentyneet.

”Lisääntynyt oppimisen tuen tarve ja laajemmat yhteiskunnalliset vaikutukset kietoutuvat yhteen, ja pitkäaikaisiin vaikutuksiin heijastuu suuresti se, miten eri toimialat ja yleisemmin työelämä palautuvat kriisin jälkeen.”

Owal Group (2021) Koronavirusepidemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen

”Tulevaisuuden työntekijät ja työpaikat” ovat jo täällä – pandemia toimi muutoksen katalysaattorina

Pandemia toi mukanaan merkittäviä muutoksia ja muutostarpeita työpaikoille

Johtamisen muutostarpeet

1. Muutosjohtamisen taidot
  - Työpaikoille tarvitaan ylipäätään muutosmyönteistä asennetta
2. Virtuaalijohtamisen taidot
  - Etä- ja hybridityö vaatii yritykseltä ja sen johdolta virtuaalitiimin johtamisen taitoja.
3. Uudet ihmisten johtamisen taidot
  - Esihenkilöiltä odotetaan joustavaa ja yksilöllistä suhtautumista alaisiin
  - ”Digitaalinen tunneälykyys” korostuu, kun kasvokkain tapahtuva viestintä korvautuu etäyhteydenpidolla

Vuorovaikutustaitojen muutostarpeet

1. Digitaaliset vuorovaikutustaidot korostuvat hybridimaailmassa

Työn tekemisen muutokset

1. Monipaikkaisuus normalisoituu ja työn paikkasidonnaisuus vähenee
2. Pandemia on tuonut työpaikoille myös uudenlaisia hygieniavaatimuksia ja –osaamista, joista osan ennakoitaan jäävän pysyviksi
3. Työpaikkojen katsotaan olevan pandemian jälkeen valmiimpia kohtaamaan kriisejä – mutta jääkö tämä pysyväksi vaikutukseksi?

5. Johtopäätökset: tunnistetut jatkoseurantatarpeet

Jatkoseurantatarpeet

Jatkoseurannan tarve on ilmeinen, sillä pitkäaikaisia selvityksiä ei ole vielä tehty. Tämä johtunee ennen kaikkea pandemian pitkittymisestä.

- Kuten selvityksessä on todettu, lyhytaikaiset vaikutukset voivat aiheuttaa pidempiaikaisia negatiivisia vaikutuksia
- Tämän vuoksi selvityksessä tunnistettiin tärkeäksi ennakointi liittyen esimerkiksi seuraaviin aiheisiin:
  - oppimisvajeen kumuloituminen
  - hybridioppimisen vaikutukset erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin
  - erilaisten kriisien käyttäminen mahdollisuutena uudistumiseen
  - yhteistyö eri oppilaitosten ja koulutusasteiden välillä
- Verrokkimaiden ja muiden relevanttien kohtemaiden julkaisujen seuraamista suositellaan, sillä huomattavia eroja ulkomaiden ja Suomen välillä ei löydetty – verrokkimaista voi siis saada relevanttia oppia myös Suomen tarpeisiin

ASIAKKAAMME TEKEVÄT
MAAILMASTA PUHTAAMMAN
JA TURVALLISEMMAN.

Liite: Syväanalysoidut julkaisut Suomesta ja ulkomailta

PITKÄ LISTA JULKAISUISTA ON TOIMITETTU OPETUSHALLITUKSELLE HANKKEEN TOTEUTUKSEN AIKANA.

Syväänalysoidut artikkelit Suomesta 1/2

JULKAISU	JULKAISUVUOSI	TEKIJÄ	KEYWORD(S)	LYHYT KUVAUS	LINKKI
Koronavirusepidemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen (OKM)	2021	Owalgroupp (Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama selvitys)	ammattillinen koulutus, lisääntynyt oppimisen tuen tarve, heikentyneet mahdollisuudet opinnoissa ja siirtyä jatko-opintoihin, heikentyneet mahdollisuudet siirtyä työelämään	Selvitys poikkeusjärjestelyiden vaikutuksista toisen asteen ammattilliseen koulutukseen; mm. vaikutukset opintosuorituksiin, lisääntynyt oppimisen tuen tarve sekä opiskeluhoitopalveluiden tarpeen kasvu.	Koronan-vaikutukset-toisen-asteen-koulutukseen_1603.pdf (owalgroupp.com)
Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi koronaepidemian aikana koulu yhteisössä	2021	HEA, Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimusryhmä (REAL) ja Tampereen yliopiston Lasten ja nuorten terveyden edistämisen tutkimusryhmä (NEDIS)	pandemian vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, vaikutusten muutokset pandemian aikana, opetuksen kehittäminen	Helsingin yliopiston ja Tampereen yliopiston yhteistyöhankkeessa on selvitetty koronan aiheuttamien poikkeusolojen vaikutuksia koulunkäyntiin, opetukseen ja hyvinvointiin. Käynnistetty keväällä 2020, jatkui lukuvuoden 2020-2021.	Koronakevät kuormitti huoltajia ja opettajia, oppilaiden kokemukset etäopetuksesta vaihtelivat Kasvatustieteellinen tiedekunta Helsingin yliopisto (helsinki.fi) poikkeusolot tutkimus raportintivistelmä.pdf (helsinki.fi)
Toimialakatsaus ja barometri 2021: Koulutus ja tutkimus.	2021	Sivistystyönantajat	ammattillinen koulutus, koulutustarpeet	Suomen koulutus- ja tutkimusalan barometria ja toimialakatsaus; Toimialan yleisiä näkymiä, tietoa koulutus- ja tutkimusalan tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä, koulutusmuotojen aloituspaikkojen tarpeen kasvusta, rahoitus koulutuksiin.	Sivista toimialakatsaus 2021.pdf
Koronapandemia ja akavalaisten työelämä syksyllä 2020	2020	Akava Works. Joonas Miettinen	pandemian vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, työn fyysisen ja kognitiivisen kuorman muutokset	Työssä selvitettiin työn kognitiivisen sekä fyysisen kuormittavuuden muutoksia että työn teon tapojen muutoksia.	Kylvettiinkö koronapandemian aikana tuottavuuden kasvun siemen? (akavaworks.fi)
OAJ:n tilannekuvakysely korona-ajan kokemuksista touko-kesä 2021	2021	OAJ	Pandemian vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, tulevaisuuden osaamistarve, koulutuksen kehittäminen	OAJ on koonnut lyhyellä kyselyllä yhteen reilun vuoden kokemuksia poikkeusajasta. Kyselyssä kartoitetaan kokemuksia korona-ajasta, arvioita poikkeusolojen vaikutuksista sekä näkemyksiä siitä, millaista tukea poikkeusoloista palautumiseen tarvitaan.	OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen: Toipuminen poikkeusajoista on uuden lukuvuoden ykköstarve

Syväänalysoidut artikkelit Suomesta 2/2

JULKAISU	JULKAISUVUOSI	TEKIJÄ	KEYWORD(S)	LYHYT KUVAUS	LINKKI
Digiä ja keitaita – korkeakouluopettajat pandemian paineessa	2021	OAJ, Haaga-Helian ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto	vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, lisääntynyt oppimisen tuen tarve, etätyöskentely, itseohjautuvuus, tulevaisuuden osaamistarve, digitaaliset työkalut	Arviointi, jossa selvitettiin poikkeusolojen vaikutuksia tasa-arvoisiin ja yhdenvertaisiin oppimisen edellytyksiin eri koulutusasteilla.	Digiä ja keitaita – korkeakouluopettajat pandemian paineessa - eSignals julkaisut (haaga-helia.fi)
OAJ:n kysely koskien opetuksen poikkeusjärjestelyjä keväällä 2020	2020	OAJ	vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, lisääntynyt oppimisen tuen tarve, etätyöskentely, itseohjautuvuus, tulevaisuuden osaamistarve, digitaaliset työkalut	Kyselyllä kartoitettiin perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen, korkeakoulujen sekä vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen opettajilta sitä, miten opetusta etenkin etäopetuksena on järjestetty, millaisia edellytyksiä tai haasteita järjestelyille on ollut, miten ne ovat vaikuttaneet opettajien työmäärään ja -hyvinvointiin sekä millaisia vaikutuksia opettajat arvioivat poikkeusjärjestelyistä aiheutuvan oppijoidensa oppimiselle.	OAJ:n kysely: Yksittäisillä oppijoilla vaikeuksia, opetus sujuu etänä pääosin hyvin
Luottamus rakentuu vuorovaikutuksessa – myös digitaalisesti : Etätyön johtamisen vuorovaikutuskäytännöt pandemiatilanteessa	2021	Vaasan yliopisto pro gradu -tutkielma, Ida-Maria Palmu	aikuiskoulutus, etätyö, johtaminen	Etätyön johtamisen vuorovaikutuskäytännöt pandemiatilanteessa.	Microsoft Word - prosentitpuuttuu_tevi3099_gradu_20210429.docx (uwasa.fi)
Poikkeustilassa – PK-yritysten arki koronan keskellä		Turun yliopisto	etätyö, digitaaliset työkalut, yritysten selviytyminen vaikeassa tilanteessa, vaikutukset henkiseen hyvinvointiin, etätyö, valmius kohdata kriisejä	Selvitys koskee pk-yrityksiä koronan keskellä. Tutkimuksen lisäksi tehdään jatkuvaa seurantaa ja analyysia kriisin vaikutuksista talouteen ja yritysmaailmaan.	Poikkeustilassa Turun yliopisto (utu.fi) Poikkeustilassa – PK-yritysten arki koronan keskellä (utu.fi)
HR-asiantuntijatutkimus: mihin suuntaan yritysten koulutustarpeet ovat kehittyneet pandemian aikana.	2021	Haaga-Helia	tulevaisuuden osaamistarve, koulutustarpeet	HR-asiantuntijakysely trendien, koulutuksen ja tulevaisuuden tarpeiden kartoitukseen.	HR-asiantuntija henkilöstön kehittäjänä Haaga-Helia

Syväänalysoidut artikkelit ulkomailta 1/2

JULKAISU	JULKAISU-VUOSI	TEKIJÄ	KEYWORD(S)	LYHYT KUVAUS	LINKKI
Tutkimus Covid-19 vaikutuksista koulutusjärjestelmään: (osaraportti 4). Pääraportti julkaistaan 12/2022.	2021	Skolverket - Ruotsi	Koronan pitkäaikaiset vaikutukset koulutusjärjestelmään Covid-19 –haku opetushallituksen sivulla.	Koonti eri koulutusasteiden raporteista, joissa arvioidaan koronapandemian vaikutuksia koulutusjärjestelmään tähän mennessä, . esim. työssäoppiminen hankaloitui.	https://www.skolverket.se/publikationer/serier/regeringsuppdrag/2021/covid-19-pandemins-paverkan-pa-skolvasendet-delredovisning-4
Tutkimus Covid-19 vaikutuksista korkeakouluihin: (osaraportti 2). Pääraportti julkaistaan 12/2022.	2021	UKÄ (UniversitetsKansler sÄmbetet) - Ruotsi		Koronapandemian vaikutukset korkeakouluihin. Esim. tällä hetkellä opiskelijoita on korkeakouluissa paljon enemmän kuin yleensä	Coronaviruset och högskolan i UKÄ - granskar, analyserar och utvecklar högskolor och universitet (uka.se)
Koronapandemian vaikutukset opiskelijoihin ja harjoittelijoihin toisella asteella	2021	FAFO (konsultti) Utdanningsdirektorat:n toimeksiannosta - Norja		Koronapandemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen. Esim. Koordinointia ja johtamista kriisin aikana leimasivat tilapäiset ratkaisut, Digitaalinen infrastruktuuri oli hyvä, mutta digitaalisen osaamisen puute teki tilanteesta vaativan.	https://www.udir.no/tall-og-forskning/finnforskning/rapporter/konsekvenser-av-koronautbruddet-for-elever-og-larlinger-i-videregaende-opplaring/
Pandemiahallinnointia – turvallisuuden ja yksityisyyden tärkeys korkeakouluissa	2021	Direktoratet for høgare utdanning og kompetanse (HK-dir) - Norja		Koronapandemian vaikutukset ja haasteet tietoturvaan ja yksityisyydensuojaan korkeakouluissa	https://hkdir.no/rapportar/pandemihaandteringens-betydningen-for-informasjonssikkerhet-og-personvern-hos-universiteter-og-hoegskoler
Koulu pandemian jälkeen	2021	Hallituksen asettama työryhmä - Norja		Suurimmat koronapandemian vaikutukset akateemisiin ja sosiaalisiin haasteisiin liittyen sekä toimenpiteet, joilla ratkaista näitä haasteita.	https://www.regjeringen.no/contentassets/637a7dd9f97b42c49eab111a0fce074e/taptlaring_raport_tiltak_a4_final.pdf

Syväänalysoidut artikkelit ulkomailta 2/2

JULKAISU	JULKAISU- VUOSI	TEKIJÄ	KEYWORD(S)	LYHYT KUVAUS	LINKKI
Työmarkkinoiden mukaisen koulutuksen kehittäminen – työmarkkinoiden näkemys (rahoitus 2021-2023. Lopullinen raportti julkaistaan v. 2024.	2021	Rahoitushaku Børne- og Undervisningsminist erietin sivuilla - Tanska	Koronan pitkäaikaiset vaikutukset koulutusjärjestelmä än	Tarkoituksena on kehittää koulutusta työmarkkinoiden tarpeisiin, erityisesti ammattikoulutuksen puolella liittyen koronapandemiaan, vihreään siirtymään ja digitalisaatioon.	https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/puljer-priser-udbud/pdf21/okt/211006-samlede-arbejdsmarkedspolitiskeredegoerelser-2021-2023.pdf
16 kuukauden koronan vaikutukset eri koulutusasteille.	2021	Inspectie van het Onderwijs – Ministeriön alainen - Alankomaat	Covid-19 –haku opetushallituksen sivulla.	10 000 opiskelijalle toteutettu kysely koronan vaikutuksista opiskeluun. Jaoteltu koulutusasteittain.	https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/corona-onderzoeken/gevolgen-van-16-maanden-corona-voor-het-onderwijs
Koronan vaikutukset (kolmas mittausta)	2021	Inspectie van het Onderwijs – Ministeriön alainen - Alankomaat		Koronan vaikutukset korkeakoulutuksessa. Samankaltaista seuranta tehdään myös muille koulutusasteille. Tuloksissa esim. viivästyksiä opinnoissa, laadussa kysymysmerkkejä jne.	https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/publicaties/2020/11/24/covid-19-monitor-ho-derde-meting
Suhdanne-odotusten vaikutus Saksan oppisopimusmarkkinoille: Covid-19:n vaikutusten arviointi	2020	Muehlemann, Samuel; Pfeifer, Harald; Wittek, Bernhard ministeriön alaisen BIB:n toimeksiannosta - Saksa		Yrityksen odotukset tulevasta suhdannesyklistä ovat tärkeä tekijä päätöksessä kouluttaa oppisopimusoppilaita. Tässä arvioidaan koronan aiheuttaman suhdannevaihtelun vaikutuksia oppisopimuskoulutukseen.	https://ervet-journal.springeropen.com/articles/10.1186/s40461-020-00094-9 https://www.bibb.de/dienst/vero-effentlichungen/de/publication/download/17102
Aikuiskoulutuksen tila Saksassa 2020	2020	Bundesministerium s für Bildung und Forschung - Saksa		Ylipäänsä aikuiskoulutuksen tila, mutta siihen kuuluu vahvasti koronan vaikutukset, mm. tilanteiden muutoksiin, opiskelijoiden paineisiin, aikataulumuutoksiin, opiskelutapojen muuttumiseen jne.	https://www.bmbf.de/SharedDocs/Publikationen/de/bmbf/1/31690_AES-Trendbericht_2020.pdf?__blob=publicationFile&v=4